

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

Психологічне консультування

(назва освітньої програми)

Рік навчання 4, семестр 8

Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

053 Психологія

(шифр, назва)

Освітній рівень

Бакалаврський

Кафедра та викладач

Кафедра теоретичної і консультативної психології

Викладач: Кашпур Ю.

Лінк на профіль викладача у Google Scholar <https://scholar.google.fi/citations?user=HBa5GuYAAAAJ&hl=uk>

E-mail: yu.m.kashpur@npu.edu.ua

Лінк на курс в Moodle:

I. Основна мета/цілі навчання

Формування цілісного підходу до дослідження сучасної сім'ї, виокремлення психологічних проблем цієї соціальної групи, та ознайомлення з підходами до надання консультативної допомоги її членам.

II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Навчальна дисципліна обов'язкова

Цикл професійної підготовки

III. Обсяг навчальної дисципліни

<i>Кількість кредитів</i>	<i>3</i>
<i>Загальна кількість годин</i>	<i>90</i>
<i>Лекційні заняття</i>	<i>18</i>
<i>Семінарські/практичні заняття</i>	<i>8/10</i>
<i>Самостійна робота</i>	<i>54</i>

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Психологічні основи сімейного життя. Еволюційні аспекти походження сім'ї. Сім'я, як простір життєдіяльності особистості. Сім'я – мала соціальна група. Шлюб та мотиви його укладання. Типологія сімей.

Тема 2. Функціональний розподіл в сім'ї. Тенденції розвитку сім'ї в XX столітті. Гендер та його вплив на розподіл ролей в сім'ї. Альтернативні сімейні форми. Самотність: вибір чи вимушені обставини.

Тема 3. Життєвий цикл сім'ї. Підходи до виокремлення періодизації сімейного життя. Формування пари та дошлюбні взаємини. Етап укладання шлюбу. Функціонування молодої сім'ї. Зріла сім'я. Сім'я з дорослими дітьми. Сім'я людей похилого віку. Повторні шлюби.

Тема 4. Психологія подружжя. Формування подружніх взаємин від автономних до симбіотичних. Психофізіологічні аспекти кохання. Сімейні сценарії. Сімейні таємниці. Сімейні інтроекти. Трансгенераційні травми та їх вплив на характер побудови сімейних взаємин.

Тема 5. Феномен прив'язаності у психології сім'ї. Відкриття феномену прив'язаності для психологічної науки. Поняття прив'язаності: його складові та вплив на становлення особистості в умовах сім'ї. Етапи розвитку прив'язаності в онтогенезі. Типи прив'язаності. Можливості заміни фігури прив'язаності у випадку розриву взаємин з рідними.

Тема 6. Психологія материнства та батьківства. Материнство та його психологічні закономірності та біологічні передумови. Чинники становлення материнських почуттів. Токсичність у взаєминах з матерями. Батьківство, як соціально відповідальне почуття. Проблеми у взаєминах батьків та дітей. Батьки-одинаки. Мачухи та вітчими, прийомні батьки та опікуни. Взаємини між дорослими дітьми та старіючими батьками.

Тема 7. Алгоритми сімейного консультування. Огляд сучасних підходів надання психологічної допомоги сім'ям. Екскурс по етапам сімейного консультування від знайомства до завершення. Особливості проведення першої зустрічі з сім'єю об'єкту соціально-аналітичного інтерв'ю. Збір інформації за аналітичною методикою Р.Кемпа. Основні положення системної сімейної терапії: циркулярність, гіпотетичність, нейтральність. Інструменти консультанта з системної сімейної терапії: циркулярне інтерв'ю, генограма, сімейна скульптура.

Тема 8. Консультування сімей в руслі емоційно-фокусованої терапії. Основні принципи ЕФТ. Засоби розпізнання емоційних пасток в роботі з парою. Виявлення та переосмислення тригерних точок у стосунках. Навички підтримки партнера в момент попадання в зниженні почуття безпеки. Тактильні контакти в стосунках.

Тема 9. Адлерівське сімейне консультування. Основні принципи індивідуальної (адлерівської) психології в контексті сімейного консультування. Погана (неправильна) поведінка дітей. Розбещені діти. Дисципліна та покарання. Природні та логічні наслідки дитячих проступків. Використання конфронтацій з батьками та синтезування інформації. Спільне консультування батьків та дітей. Методики парадоксальних намірів та сімейних нарад.

Тема 10. Психологічний супровід членів сімей в кризових станах. Специфіка запитів щодо сімейних конфліктів. Зовнішні комунікації сім'ї. Феномен прощення в стосунках. Наслідки конфліктів та почуття провини в партнерів. Взаємопідтримка та втрата працездатності одного з подружжя. Роздільне консультування подружжя. Ревнощі у сімейних взаєминах. Супровід пари на етапах розлучення. Функціонування пари в умовах помираючого члена пари, втрата та горювання.

Тема 11. Консультування сімей щодо токсичності взаємин. Токсичність взаємин у парі. Насилля в родині. Залежність та співзалежність партнерів. Проблема алко-, нарко-, ігрової залежності в родині. Синдром самотньої красуні. Психодрама та системні розстановки в консультуванні сім'ї. Вправа «Послання» в консультуванні родини.

Тема 12. Консультування особливих категорій сімей. Консультування родин військових та ветеранів. Сімейна пара з сексуальними труднощами. Консультування сімей хронічно хворими партнерами (ВІЛ, цукровий діабет,) Рекреація та ресурси сім'ї, сімейне здоров'я.

V. Результати навчання

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології та психологічного консультування, що передбачають застосування основних психологічних теорій, методів і характеризуються комплексністю й невизначеністю умов

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК12. Здатність до ведення консультативної практики відповідно до сфери професійної діяльності та в різних умовах емоційного навантаження: від планового до кризового.

СК13. Здатність спрямовувати психічну діяльність клієнта до осмислення власних психологічних проблем, оцінки своїх ресурсів та їх застосування.

Результати навчання

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).
 ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).
 ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
 ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
 ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

VI. Порядок і *Форма підсумкового контролю - іспит.*

критерії оцінювання

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Рівень відповідності критеріям

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач загалом засвоїв навчальну дисципліну, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості тем.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач частково засвоїв навчальну дисципліну, не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом.

VII. Політика курсу*

Нормативна база освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова доступна за посиланням <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>, там здобувачі зможуть ознайомитись з такими нормативними документами:

Статут УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова, Правила внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про запобігання булінгу, Положення про академічну доброчесність УДУ, Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про формування вибіркової частини робочих навчальних планів УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова, Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова

VIII. Основні інформаційні ресурси

1. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с.
2. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі: навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.
3. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
4. Психологія сім'ї: техніки підтримки родини: метод. посіб. / За редакцією: Інни Литвинової та Тетяни Курганської. Київ : ТОВ «7БЦ», 2023. 264 с.

5. Славіна Н.С. Психологічне консультування: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2022. 180с.
